



Dömande av straff för ett preskriberat brott

ÄRENDE

Justitiekanslern granskar straffdomar i enlighet med 3 § 3 mom. i lagen om justitiekanslern i statsrådet. Vid denna granskning fästes uppmärksamhet vid domen nr 23/144381 (ärendenummer R 23/226), som meddelats av Egentliga Finlands tingsrätt 7.11.2023. Enligt domen dömdes svaranden till ett sex månaders villkorligt fängelsestraff för bland annat identitetsstöld.

Enligt 8 kap. 1 § i strafflagen preskriberas åtalsrätten, om åtal inte har väckts inom två år, om det strängaste straffet är fängelse i högst ett år, böter eller ordningsbot. Enligt 3 § 1 mom. i nämnda kapitel anses åtal ha blivit väckt på ett sätt som avbryter preskriptionstiden när den som ska åtalas lagligen har delgivits en stämning eller när straffanspråk mot personen i fråga har framställts i hans eller hennes personliga närvaro vid rättegång. Enligt 38 kap. 9 a § i strafflagen är det angivna straffet för identitetsstöld böter.

Enligt handlingarna verkade det således som om svaranden hade tillräknats identitetsstöld begången 18.3.-14.4.2021 även om svaranden hade blivit stämd 7.6.2023, dvs. efter att åtalsrätten för identitetsstöld hade preskriberats.

UTREDNING

Tingsdomaren som fungerat som ordförande i ärendet har givit sin utredning. Tingsrättens lagman har givit sitt utlåtande över den inhämtade utredningen.

Tingsdomaren berättar att svaranden dömdes för fem olika brott och att identitetsstölden hade en lindrigare straffskala och därmed en kortare preskriptionstid än de andra brotten i ärendet. Tingsdomaren konstaterar sig ha fäst parternas uppmärksamhet i huvudförhandlingen vid eventuell preskription av åtalsrätten i en annan åtalpunkt emedan den preskriptionsfrågan var något mer invecklad. Tingsdomaren medger att hen i denna situation förbisåg oavsiktligt att åtalsrätten för identitetsstöld var preskriberad. Enligt tingsdomaren lade inte heller åklagaren eller målsägandens biträde märke till detta.

Tingsdomaren konstaterar dock att felet inte haft nämnvärd inverkan på det gemensamma villkorliga fängelsestraffet eftersom brotten i två andra åtalpunkter varit mycket allvarligare än identitetsstölden. För att felet ändå skulle bli rättat berättar tingsdomaren sig ha vidtagit åtgärder omedelbart efter att ha fått vetskap om felet. Tingsdomaren har i september 2024 ansökt om att högsta domstolen återbryter domen till den del som den är felaktig.

ÅTERBRYTANDE AV DOM

På basis av tingsdomarens ansökan återbröt högsta domstolen Egentliga Finlands tingsrätts dom 7.11.2023 till den del svaranden hade tillräknats identitetsstöld samt beträffande det gemensamma fängelsestraffet. Till den del fråga var om det gemensamma straff som ska ådömas för de övriga brott som tillräknats svaranden, återförvisade högsta domstolen ärendet till Egentliga Finlands tingsrätt. Enligt uppgift från tingsrätten är ärendet fortfarande anhängigt där.

AVGÖRANDE

Bedömning

Enligt 9 kap. 1 § 2 mom. i domstolslagen ska domaren vara samvetsgrann och omsorgsfull i sin tjänsteutövning.

Egentliga Finlands tingsrätts dom 7.11.2023 har varit felaktig till den del svaranden har tillräknats identitetsstöld trots att åtalsrätten för det nämnda brottet varit preskriberad enligt 8 kap. 1 § i strafflagen. Tingsrätten har alltså förfarit lagstridigt när den handlagt och dömt svaranden för ett brott för vilket åtalsrätten varit preskriberad. Tingsdomaren har i sin utredning medgett det lagstridiga förfarandet. Det faktum att varken åklagaren eller målsägandens biträde noterat preskriberingen av åtalsrätten har ej relevant rättslig betydelse med tanke på ordförandens ansvar.

Att döma ut straff för ett brott för vilket åtalsrätten har preskriberats är ägnat att minsta förtroendet för rättskipningsverksamheten och äventyra betydligt svarandens rättsskydd. Felet är till sin karaktär allvarligt och sker inom domaruppgifternas kärnområde, dvs. vid fattandet av rättskipningsbeslut.

Ett dylikt fel skulle på basis av den allvarliga karaktären kunna bli bedömd i ljuset av 40 kap. 10 § i strafflagen, dvs. brott mot tjänsteplikt av oaktsamhet. Nämnade brottsrekvisit förutsätter dock bland annat att gärningen inte, med hänsyn till sin menlighet och skadlighet eller andra omständigheter som har samband med den, är ringa bedömd som helhet. I lagen eller dess förarbeten har inte fastställts närmare kriterier för bedömningen när en gärning kan på nämnda sätt anses vara ringa. Saken måste alltid bedömas från fall till fall.

I justitiekanslerns beslutspraxis har brott mot tjänsteplikt av oaktsamhet ansetts vara ringa i sådana fall där utdömande av straff för ett brott för vilket åtalsrätten preskriberats inte förorsakat menliga verkställighetspåföljder och svaranden åtalats utöver det preskriberade brottet för andra brott för vilka åtalsrätten inte preskriberats. Då har huvudförhandlingen varit nödvändig till övriga delar. Enligt vedertagen beslutspraxis har domaren i dylika fall getts en anmärkning för sitt felaktiga förfarande.

Tingsdomarens oaktsamhet i det aktuella fallet avspeglas av att hen inte upptäckt preskriberingen av åtalsrätten när processen förts i huvudförhandlingen och inte heller när domen meddelats. Det är fråga om en rutinåtgärd i vartenda brottmål att kontrollera att åtalsrätten inte är preskriberad. Denna rutinåtgärd kan inte negligeras ens på grund av brådska eller arbetsbörda. I ärendet har inte framkommit att preskriberingen av åtalsrätten inte skulle ha kunnat utan bevis upptäckas om domaren iakttagit vederbörlig aktsamhet. Trots att jag uppskattar tingsdomarens åtgärder i syfte att rätta till sitt felaktiga förfarande, avlägsnar detta inte det felaktiga förfarandets allvarliga karaktär.

Å andra sidan stöds förfarandets ringa karaktär av att tingsdomarens felaktiga förfarande inte föranlett några menliga verkställighetspåföljder för svaranden emedan högsta domstolen återbrutit tingsrättens dom till den del svaranden dömts brottet för vilket åtalsrätten preskriberats. Därtill hade svaranden, utöver det nämnda brottet, även åtalats för andra brott för vilka åtalsrätten inte preskriberats, dvs. huvudförhandlingen har i ärendet i sig varit nödvändig till övriga delar.

När tingsdomarens förfarande skulle på ovan anförda grunder trots den allvarliga karaktären vara straffrättsligt bedömd som ringa i den mening som avses i rekvisitet brott mot tjänsteplikt av oaktsamhet, har det inte varit skäl att misstänka tingsdomaren för brott. Tingsdomarens förfarande har därför undersökts som ett laglighetskontrollärende utan att någon förundersökning förordnats.

Slutsatser och åtgärder

Tingsdomaren har förfarit lagstridigt genom att handlägga ett brott för vilket åtalsrätten preskriberats samt genom att döma svaranden till straff för det nämnda brottet.

I 6 § 1 mom. i lagen om justitiekanslern i statsrådet bestäms att om en tjänsteman, en offentligt anställd arbetstagare eller någon annan som sköter ett offentligt uppdrag har handlat lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sina skyldigheter, kan justitiekanslern ge personen i fråga en anmärkning för framtiden, om justitiekanslern anser att det inte finns orsak att väcka åtal.

På ovan anförda grunder ger jag tingsdomaren en i ovan nämnda lagrum avsedd anmärkning för det lagstridiga förfarandet.

Jag sänder detta beslut för kännedom till Åbo hovrätt.

Detta dokument har undertecknats elektroniskt.

Biträdande justitiekanslerns ställföreträdare

Petri Martikainen

Avdelningschef
Referendarieråd

Markus Löfman